

هیئت معارف جنگ
شهید سپهبد علی صیاد شیرازی

پدافند هوایی در دفاع مقدس

آموزش معارف جنگ

ویژه افسران دوره عالی پدافند هوایی

نویسنده: سرتیپ براتعلی غلامی

پدافند هوایی در دفاع مقدس

نویسنده: سرتیپ براتعلی غلامی

نوبت چاپ و سال: اول / ۱۳۹۴

مرکز پخش: تلفن: ۲۲۴۸۸۷۵۶، نمابر: ۲۲۴۸۸۶۵۰

صندوق پستی ۵۵۴-۱۹۵۷۵

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

حق چاپ برای «هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» محفوظ است.

از همه نگارندگان حوادث جنگ و همه
کسانی که توان انجام وظیفه در این مهم را
دارند، درخواست می‌کنم از ثبت و ضبط
جزئیات این دوران غفلت نکنند و این گنجینه
تمام نشدنی را برای آیندگان به ودیعه بگذارند.
امام خمینی(ره)

می‌خواهم بگویم که این جنگ، یک گنج
است. آیا خواهیم توانست از این گنج استفاده
کنیم؟ آن هشت سال جنگ بایستی تاریخ ما
را تغذیه بکند.

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

همکاران

سرتیپ ستاد ناصر آراسته

بررسی اولیه تا مرحله نهایی

سرتیپ ستاد سید حسام هاشمی

بررسی اولیه و نهایی

سرتیپ ۲ ستاد نجاتعلی صادقی گویا

امور فنی، بررسی نهایی، نشر

سرتیپ ۲ ستاد داود مشیری

تهیه و آماده سازی

سرتیپ ۲ حمید شکیبا

بررسی نهایی

گروه باندوم سعید اکبری

حروف نگاری و صفحه آرایی

معرفی نویسنده

سرتیپ براتعلی غلامی

متولد ۱۳۲۸ اصفهان و در سال ۱۳۴۸ وارد دانشکده افسری و در سال ۱۳۵۱ فارغ التحصیل گردید.

دوره‌های آموزشی:

دوره پدافند هوایی و متخصص سیستم هاگ، دوره عالی، دافوس، دفاع ملی

افتخارات:

سه سال ارشدیت در جنگ و مدال فتح، حضور مستمر در ۸ سال دفاع مقدس، هم‌رزم شهید بابایی در جنگ و قرارگاه رعد

مشاغل:

فرمانده گردان اورلیکن، فرمانده آتشبار هاگ، فرمانده گردان هاگ، فرمانده گروه پدافند خارک، امیدیه و تبریز در زمان جنگ. فرمانده بخش پدافند قرارگاه رعد، مدیر پدافند نهاجا، فرمانده آماد و پشتیبانی نهاجا، فرمانده پدافند نهاجا، معاون هماهنگ کننده نهاجا، جانشین قرارگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء(ص).

در حال حاضر از اعضاء مشاورین مقام معظم رهبری می‌باشد.

معارف جنگ

«معارف جنگ» مجموعه‌ای از یافته‌ها، ذخایر و دست آوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به پاس فداکاری‌ها، ایثارگری‌ها و برکت خون شهدای والامقام، نصیب رزمندگان اسلام نموده و از سینه‌های جوشان آن‌ها به سینه‌های پاک و تشنه نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌گردد.

«هیئت معارف جنگ» از پاییز سال ۱۳۷۳، با تصویب حضرت امام خامنه‌ای و بنیان‌گذاری امیر سرافراز ارتش اسلام «شهید سپهد علی صیادشیرازی» و حمایت‌های مادی و معنوی مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، این رسالت مهم را با روحیه متعالی بسیجی بر عهده گرفته و مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خداوند متعال مبنی بر «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»، با صداقت و تلاش دسته‌جمعی در این وادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخارآمیز را که با گرایش «پژوهشی - فرهنگی - عملیاتی و آموزشی» شکل گرفته است ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خداوند متعال دارد.

شیوه کار هیئت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد از سال ۷۳ تا سال ۷۸ بدین ترتیب بوده است که براساس زمان و مکان هر عملیات، جمعی از رزمندگان اسلام

که در آن عملیات نقش مهمی را برعهده داشته‌اند به منطقه عملیات عزیمت نموده و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و برداشت‌های تحریری، صوتی و تصویری، مجموعه‌ای از حقایق و واقعیت‌های تلخ و شیرین را گردآوری نموده است. هیئت معارف جنگ از سال ۷۸ تا سال ۹۴ تعداد ۱۲۰ عنوان کتاب مستند درباره وقایع ۸ سال دفاع مقدس منتشر نموده است.

آموزش معارف جنگ نیز از سال ۱۳۷۴ به صورت نظری و میدانی برای هر دوره از دانشجویان سال ۳ دانشگاه افسری امام علی (ع) نیروی زمینی و از سال ۱۳۸۲ برای کلیه دانشگاه‌های افسری زمینی، هوایی، دریایی و فارابی ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا در آمده و تا زمان نگارش این کتاب بیش از ۲۰ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های مزبور را در دو مرحله نظری و میدانی مورد آموزش داده است. هیئت معارف جنگ همچنین از سال ۱۳۸۸ آموزش کارکنان وظیفه در مقاطع تحصیلی فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا در مراکز آموزش وظیفه را پی‌ریزی نمود و این عزیزان در زمان آموزش مقدماتی و قبل از عزیمت به یگان‌های سازمانی خود به مدت ۱۶ ساعت آموزش معارف جنگ را در ساعات فوق برنامه طی نموده که تا زمان چاپ این کتاب بیش از ۲۰۰ هزار نفر از

کارکنان وظیفه که فارغ التحصیل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور می‌باشند، آموزش نظری معارف جنگ را فرا گرفته‌اند. از سال ۱۳۹۰ افسران دوره عالی رسته‌ای، در هر دوره به مدت ۸ ساعت و تا سال ۹۴ تعداد ۲۳۲۵ نفر آموزش معارف جنگ را طی نموده‌اند. از بهمن سال ۱۳۹۳ تا کنون نیز، تعداد ۵۰ هزار نفر سربازان دیپلم و زیر دیپلم نیز در هر دوره به مدت ۸ ساعت تحت آموزش معارف جنگ قرار گرفته‌اند و از سال ۱۳۹۴ نیز دانشگاه قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء به مجموعه آموزشی مذکور اضافه گردید.

هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی»

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۵	تاریخچه پدافند هوایی
۱۶	الف: تأمین تجهیزات - فروش و ساخت تجهیزات
۲۹	ب: ساخت تأسیسات مورد نیاز
۳۱	پدافند هوا پایه و پدافند زمین پایه
۳۱	۱- پدافند هوایی هواپایه
۳۲	۲- پدافند هوایی زمین پایه
۳۳	پدافند هوایی در ۸ سال دفاع مقدس
۳۴	۱- دفاع سراسری از کل سرزمین مقدس جمهوری اسلامی
۳۴	۲- پدافند هوایی و پشتیبانی از نیروهای سطحی
۳۵	بخش یکم: دفاع سراسری از کل سرزمین جمهوری اسلامی
۳۶	۱- دلایل کاسته شدن توان پدافندی هواپایه جمهوری اسلامی ایران
۳۷	۲- دلایل افزایش توان هوایی ارتش عراق
۴۰	مشکلات پدافند هوایی در تهاجمات عراق
۴۶	بخش دوم: نقش پدافند هوایی در پشتیبانی از نبردهای سطحی
۴۹	۱- عملیات فتح المبین و بیت المقدس
۵۴	۲- عملیات بدر و خیبر
۵۸	قرارگاه رعد
۶۰	۱- عملیات والفجر ۸
۷۰	۲- عملیات مرصاد

«تاریخ گذشته درس عبرتی است برای آینده، گذشته را آنچنان مرور کنید که گویا در آن زندگی کرده‌اید.»
امام علی (ع)

پیشرفت‌های سریع و باورنکردنی فن‌آوری‌ها در بخش‌های الکترونیک، رادارها و جنگ افزارهای هوایی و مخصوصاً جنگ‌های الکترونیکی و ضد جنگ الکترونیک و تکامل مداوم و پیوسته سامانه‌های هجوم هوایی همراه تجارب بدست آمده در خنثی‌سازی سامانه‌های پدافند هوایی هر روزه شکل و چگونگی درگیری‌های هوایی را تغییر می‌دهد.

حتی با گذشت زمان اهداف مورد توجه تهاجمات هوایی نیز تغییر می‌کند، زمانی نه چندان دور برای هر نیروی هوایی اصلی‌ترین هدف و اولین تقدم بمباران و تخریب باند فرودگاه‌های طرف مقابل بود. آیا امروز هم این اولویت پا برجاست؟

البته یک اصل را باید بخاطر داشته باشیم، دشمن توانایی‌ها و ضعف‌های شما را شناسایی و ارزیابی می‌کند و با توجه دقیق به آنها به شما ضربه خواهد زد.

مسلماً زمانی که توان پدافند هوایی ارتفاع بالا را نداشته باشید هجوم دشمن در حملات ارتفاع بالا متمرکز خواهد بود، اگر به سطح مقطع راداری کوچک اهمیتی نداده باشید. پهبادها

و هواپیماهای پنهان (استیلث) قدرت‌نمایی خواهند کرد و کوچک‌ترین غفلت در ضد جنگ الکترونیک شما را در جنگ خنثی و فلج خواهد کرد.

تمام این موارد و دهها مورد دیگر در جای خود ارزش خود و نقصان و نبود آن خسارات عظیم مربوط به خود را در پی خواهد داشت. ولی آگاه باشید و ملکه ذهن خود نمائید که وظیفه اصلی پدافند هوایی در این زمان که دشمنان ما دارای قدرت و توان بالایی در تجهیزات هجومی هوایی هستند و به تجهیزات هوایی پیشرفته و مدرنی که توانایی بالایی در خنثی سازی پدافند هوایی دارند مجهز شده اند. جلوگیری از برتری مطلق دشمن بر حریم و فضای مقدس جمهوری اسلامی است.

اگر دشمن بر فضای کشور تسلط کامل پیدا کرد و به برتری مطلق رسید قادر است تمام اقدامات و توانایی‌های ما را خنثی و بی اثر نماید، حتی کل پدافند هوایی را.

منکر قدرت و توان بالای جمهوری اسلامی ایران در باز دارندگی و قدرت بالای مقابله به مثل و انتقام در مقابل دشمن نیستیم، ولی پدافند هوایی حق فکر کردن و در ترازوی موازنه قرار دادن برای برابری با دشمن نیست، شما باید فقط توان پدافند هوایی را با قدرت دشمن مقایسه نمائید و به فکر برتری بر او باشید.

متأسفانه لازم است به یاد داشته باشیم آنچه به عنوان پدافند هوایی در زمان فعلی در اختیار دارید و با آن مرزبانی و کنترل

فضای کشور را انجام می‌دهیم و من، شما از آن اطلاع کامل داریم به محض شروع بحران سنگین و درگیری شدید با دشمنان فرا منطقه ای امروز کشورمان توان ماندگاری زیادی را ندارد و نباید برای جلوگیری از برتری مطلق دشمن فقط روی آن حساب باز کنیم.

شما باید با امکانات جدید و توانمندی هایی که به حمدالله در اختیاردارید به فکر پدافند هوایی دومی باشید که برای دشمن ناشناخته و اطلاعات دقیقی از کم و کیف آن نداشته باشد، وسائل و تجهیزاتی که مشخصات فنی آن حتی المقدور حفظ شده باشد. و چگونگی بکارگیری آن کاملاً برای دشمن ناشناخته باشد.

با چنین پدافندی شما می توانید بصورت نا همتراز با دشمن بجنگید و ضربه های سنگینی را به هر دشمن و هرچه قدرتمند تر وارد کنید مجدداً تاکید می کنم بجنگید و به این طریق جلوی برتری مطلق دشمن را بگیرید.

شرط عقل است از تجهیزات پدافندی دومی که آماده می‌نمائید و برای نبرد با دشمن آماده می شوید بگونه ای استفاده نمائید که دشمن کمتر به رموز آن پی ببرد. آنچه یادآوری می‌گردد اقداماتی است که در زمان فعلی در برابر اتحاد کشورهای منطقه با فرا منطقه ای انجام خواهیم داد، روبروئی با کشورهای منطقه ای و کوچک بحث دیگری است و راه

کارهای دیگری را می‌طلبید. آنچه می‌خوانید تجربه پدافند هوایی ضعیف‌تر در مقابل قدرت هوایی برتر است. تجربه‌ای که فقط پدافند هوایی سخت‌کوش جمهوری اسلامی ایران در جهان با آن آشناست، تجربه‌ای با ارزش از روزهای پایانی هشت سال دفاع مقدس.

تاریخچه پدافند هوایی

شما افسران بهتر از هرکسی به تاریخچه پدافند هوایی آشنائی دارید قصد بازگو کردن تاریخچه پدافند هوایی را نداریم. با مروری سریع و گذرا در پی آن هستیم که به علت‌های تشکیل پدافند هوایی و چگونگی شکل‌گیری آن و علت‌های اصلی تلاش غرب برای ایجاد این پدافند هوایی قدرتمند واقف گردیم.

تلاش‌های پراکنده از سال ۱۳۱۴ برای تشکیل پدافند در ایران آغاز گردیده در ابتدای امر گردان‌هایی با نام گردان ضد طیاره و گردان نور افکن در نیروی زمینی تشکیل و شروع بکار کرد. مدت حدود ۲۰ سال تا سال ۱۳۳۳ این فعالیت‌ها ادامه پیدا کرد و با تلاشی نه چندان در خور توجه به آموزش‌های ابتدایی با سازمانی پراکنده مشغول به انجام وظیفه بودند. در سال ۱۳۳۳ خیلی عجولانه تجهیزات جمع‌آوری شده و سازمان‌های تشکیل شده به همراه پرسنل و تجهیزات به نیروی هوایی انتقال یافت که با استقبال نیروی هوایی روبرو نگردید و در سال ۱۳۳۵ مجدداً به نیروی زمینی برگشت داده شد این خلاصه‌ای بود از وضعیت نابه سامان پدافند هوایی در ابتدای تشکیل.

سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۳۶ مصادف بود با اوج رقابت‌های جنگ سرد بین بلوک شرق و غرب و نگرانی‌های شدید بلوک غرب از نفوذ کمونیست به طرف جنوب و دسترسی و تسلط

کمونست‌ها بر آب‌های گرم خلیج فارس و اقیانوس هند. در آن زمان ایران یک سد تعیین کننده در مقابل نفوذ کمونیست بود.

بلوک غرب حتی قادر نبود فکر از دست دادن این سد قوی و سرنوشت‌ساز را بنماید. به همین علت در تمام زمینه‌های زمینی، هوایی، دریایی، دست به یک اقدام جدی به منظور محکم سازی این سد دفاعی نمودند. در بخش پدافند هوایی هم توان خود را برای ایجاد یک پدافند هوایی قوی و مدرن بکار بستند و در روند این تلاش همه جانبه تصمیم گرفته شد که در سال ۱۳۳۶ پدافند هوایی به نیرو هوایی انتقال یابد و این شروعی بود برای تشکیل یک پدافند قدرتمند و مدرن هوا پایه برای دفاع از منافع غرب با ثروت و دارائی‌های مردم فقیر ایران که همزمان برای آنها دارای سه ثمره بود:

دفاع از منافع غرب، توسعه تکنولوژی و علوم نظامی غرب با هزینه ایران، ایجاد شغل و ثروت‌اندوزی برای کشورهای غربی.

از سال ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۸ به مدت ۱۲ سال صرف ایجاد

زیر ساخت‌های این پدافند هوایی شد. شامل:

الف: تأمین تجهیزات - فروش و ساخت تجهیزات

(۱) رادارهای دور برد قدیمی و ساخت رادارهای جدید

از هایدرا قدیمی تا AR۵ و ADS۴ جدید و ساخت روز

The AR5 Transmitter
A photograph of the AR5 Transmitter, a large, open metal cabinet filled with various electronic components, including circuit boards, capacitors, and wiring. The cabinet is dark-colored and has a large door on the left side that is open, revealing the internal components. The components are densely packed and appear to be from the mid-20th century.

رادار AR۵

رادار ADS۴

(۲) سیستم‌های زمین به هوا، شامل تجهیزات قدیمی و مدرن ساخت روز از سی‌کت تا راپیر و هاگ و اورلیکن و اسکای گارد

توپ ۳۵م.م ضد هوایی اورلیکن

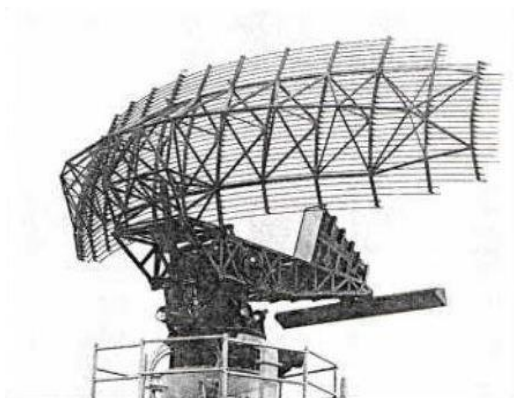
سیستم زمین به هوای اورلیکن

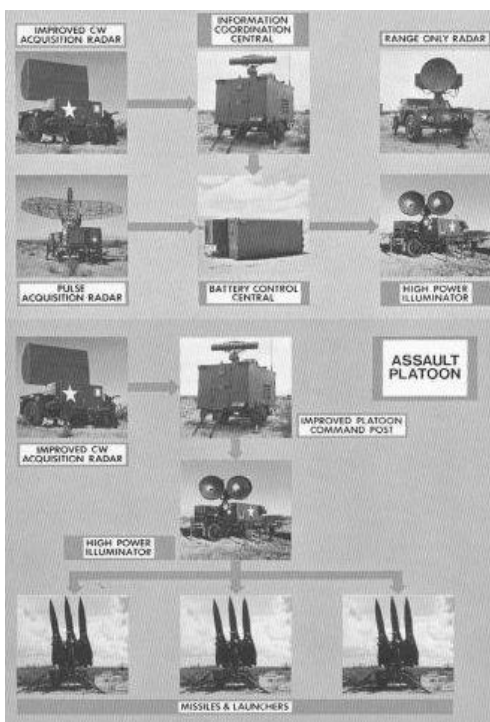
رادار مراقب هوایی ۱۱-GPS

رادار دوربرد هشدار اولیه FPS-۱۰۰

رادار شناسایی و مراقبت میان برد

ترکیب سامانه ضد هوایی موشکی هاگ

رادار تعقیب کننده هدف سامانه هاگ

سکوی پرتاب موشک هاگ، آماده پرتاب موشک

سامانه کنترل آتش ضد هوایی اسکایگارد

سامانه موشکی رایپر و توپ ضد هوایی اورلیکن

سامانه کنترل آتش ضد هوایی اسکایگارد

موشک هوشمند کروز

پرواز موشک S۲۰۰ در میدان تیر سمنان

صحنه‌ای از پرتاب موشک S۳۰۰

(۳) هواپیمای توانمند و به روز مثل اف-۵ ، اف-۴ ، اف-۱۴ ،
آواکس ، اف-۱۶ و^۱

هواپیمای اف-۵

هواپیمای اف-۴

^۱ . آموزش هواپیماهای F۱۶ و آواکس را افسران نیروی هوایی طی نمودند، ولی با پیروزی انقلاب اسلامی، هواپیماها تحویل ایران نگردید.

هواپیمای اف-۱۴

صحنه ای از پرواز هواپیماهای اف-۱۴

هواپیمای آواکس

هواپیمای اف-۱۶

ب: ساخت تأسیسات مورد نیاز

۱- ساخت ۱۰ پایگاه هوایی استاندارد ناتو و گردان‌های نگهداری و پروازی مربوطه

۲- ساخت همزمان ۲۰ ایستگاه رادار در نقاط مختلف جهت پوشش کل فضای کشور

۳- آماده‌سازی ۱۴ گردان زمین به هوا در برگیرنده کلیه تجهیزات در حال واگذاری

پ: آموزش پرسنل

اعزام دانشجویان مختلف جهت دوره‌های فنی و عملیاتی انواع سلاح‌های ذکر شده به آمریکا و انگلستان و سوئیس و ایتالیا

در سال ۱۳۴۸ دستور تشکیل پدافند هوایی صادر گردید و در ظرف ۲ سال یعنی تا سال ۱۳۵۰ تقریباً پدافند هوایی تشکیل گردید گرچه در بعضی از امور ناقص:

۱۰ پایگاه هوایی ۲۰ ایستگاه رادار و ۱۴ گردان زمین به هوایی در پدافند هوایی مدرن ایران بصورت ناگهانی و ضربتی راه اندازی شد.

گرچه قصد و هدف این تلاش حفظ منافع غرب بود ولی پرسنل تحصیل کرده و با هوش و زیرک پدافند هوایی توانستند از این آموزش و امکانات ایجاد شده بهترین بهره

را در هشت سال دفاع مقدس ببرند، و بهترین منافع را نسیب
این مرز و بوم و رزمندگان مخلص و خدای جوی جمهوری
مقدس اسلامی بنمایند.

پدافند هوا پایه و پدافند زمین پایه

شرح چگونگی فعالیت پدافند هوایی در ۸ سال دفاع مقدس:

قبل از شروع بحث لازم می‌دانم مطلبی را که شاید برای شما خوب باز نشده باشد و تقریباً هر کسی بسته به سلیقه خود آن را تعریف می‌کند و برداشت‌های مختلفی از آن بوجود آمده را کمی روشن‌تر بیان کنیم.

۱- پدافند هوایی هوای پایه

در پدافند هوای پایه از فضای کشور به صورت کلی با هواپیما دفاع می‌گردد و تجهیزات زمین به هوا مدافع ایستگاه-های رادار و پایگاه‌های هوایی هستند، به منظور جلوگیری از غافلگیر شدن حتی ایستگاه‌های رادار در این فرایند نقش کلی و اساسی ندارند و وظیفه اصلی را رادارها و پست‌های فرماندهی پرنده به عهده می‌گیرند.

مثال: پدافند هوایی ایران قبل از انقلاب اسلامی با هواپیماهای اف-۱۴، اف-۴ و اف-۵ های خریداری شده مسئولیت پوشش پدافندی سراسری حریم هوایی را به عهده داشتند و هیچ نقطه‌ای از ایران دفاع زمینی نداشت، به جز جزیره خارک و منطقه کوچکی از شهر اهواز.

۲- پدافند هوایی زمین پایه

از فضای کشور به صورت نقطه‌ای دفاع می‌گردد و در تقدم یک کلیه نقاط - مراکز و مناطق حساس و حیاتی کشور به وسیله تجهیزات پدافند زمین به هوا پوشش داده میشود منجمله ایستگاه‌های رادار و پایگاه‌های هوایی و مناطق درگیر با دشمن و تقدم درگیری‌های با دشمن با تجهیزات زمین پایه است از هواپیما جهت پوشش مناطقی که تحت پوشش زمین به هوا نیست و یا در زمان صلح و درگیری‌های رقیق و سبک استفاده می‌گردید.

مثال : پدافند هوایی زمین پایه منطقه‌ای در کشور عراق در شروع جنگ تحمیلی (البته برای کشور عراق به علت جلگه‌ای بودن اکثر مناطق مهم و حساس آن و کوچک بودن کشور عراق از نظر وسعت استفاده از یک پوشش منطقه‌ای و کلی روی کل کشور امکان پذیر است).

پدافند هوایی در هشت سال دفاع مقدس

همانگونه که در تاریخچه پدافند هوایی گفته شد جمهوری اسلامی ایران در شروع جنگ تحمیلی دارای یک پدافند هوایی قدرتمند هوایه بود که تقریباً بر فضای کشور سیطره داشت (به جز مناطقی که هنوز پوشش راداری آن تکمیل نشده بود مثل ایستگاه‌های رادار کنند، آبدانان، هاشم‌آباد، چابهار و ...) و می‌توان گفت در منطقه، ایران دارای پدافند هوایی کم نظیری بود. پدافندی یک پارچه منسجم کارآمد و قابل قبول.

در شروع جنگ تحمیلی کشور عراق دارای نیروی هوایی قابل توجه که برای ما تهدیدی محسوب گردد نبود. (هجوم اولیه نیروی هوایی عراق در روز اول جنگ تحمیلی دلایل ویژه‌ای داشت که بررسی چگونگی و علت موفقیت دشمن در این حمله با شما افسران جوان پدافند هوایی است).

شاید به همین علت صدام کشورش را با یک پدافند فراگیر زمین پایه که برگرفته از سیاست‌های کلی بلوک شرق بود پوشش داده بود.

گرچه پدافند هوایی زمین پایه عراق نوپا بود و هنوز آموزش‌های لازم را ندیده بود و از یک پارچگی کامل برخوردار نبود ولی یک پوشش قابل قبول روی کشور عراق ایجاد کرده بود.

پدافند هوایی ما (ایران) با چنین وضعیتی با کشور بعثی عراق روبرو گردید. ولی فراز و نشیب‌های زیادی را در این هشت ساله تجربه کرد به طور کلی و خلاصه می‌توانیم بگوییم پدافند هوایی با گذشت زمان با دو مأموریت کاملاً متفاوت روبرو گردید:

۱- دفاع سراسری زمین پایه از کل سرزمین جمهوری اسلامی ایران:

فشار بر کلیه نقاط و مناطق حیاتی و حساس کشور، که با بالا رفتن توان هوایی عراق و حملاتی که از جانب نیروهای درگیر در نبرد و رزمندگان عزیز و دلاور ما در جبهه‌ها به بعثی‌ها وارد می‌شد، هر روز افزایش می‌یافت، به گونه‌ای که در پایان جنگ شامل کل کشور و جزایر دریاها شده بود.

۲- پدافند هوایی و پشتیبانی از نیروهای سطحی :

با جلو رفتن زمان در نبرد با عراق و تجهیز و قدرت گرفتن نیروی هوایی عراق، نیروهای درگیر با نیروهای عراقی به شدت خود را نیازمند پدافند هوایی ارتفاع بالا و متوسط می‌دیدند در نتیجه فشار به پدافند هوایی جهت پوشش هوایی مناطق نبرد روز به روز افزایش می‌یافت.

بخش یکم

دفاع سراسری از کل سرزمین جمهوری اسلامی ایران

ساز و کار پدافند هوایی موجود در کشور قبل از جنگ تحمیلی براساس یک پدافند هوایی هواپایه سازماندهی و تجهیز شده بود. سیاست کلی آن بود که با تجهیزات زمین به هوا فقط و فقط از پایگاه‌های هوایی و ایستگاه‌های رادار برای جلوگیری از غافل گیر شدن دفاع گردد. به همین علت که منطقی هم بوده، کل پشتیبانی‌های فنی و آمادی فنی و غیر فنی از طریق پایگاه‌ها و ایستگاه‌های راداری که این تجهیزات دفاع از آنها را به عهده داشتند انجام می‌شد.

و در سازمان آتشبارها و گردان‌های زمین به هوا هیچ گونه امکاناتی جهت امور پشتیبانی پیش‌بینی نشده بود.

در یکی دو سال اول جنگ که به طریق هوا پایه از کشور دفاع می‌شد، پدافند هوایی معضل سنگینی در این رابطه نداشت و به راحتی وظایف محوله را انجام می‌داد و به روش هوا پایه از کشور با همان سیاست کلی تعیین شده دفاع می‌کرد.

به جز مواردی که در ارتفاع پست به مناطق مرزی کشور تجاوز می‌شد یا نفوذهایی که با کمک اطلاعات آمریکا با استفاده از نقاط کور و بدون پوشش دید راداری انجام می‌شد.

در این ایام دفاع کلی از کشور و حتی روی دریاها برای پدافند هوایی خیلی آسان و امکان‌پذیر بود. پرسنل هوشیار و خبره کنترل شکاری و خلبانان چابک و آموزش دیده نهاجا حماسه‌های شیرینی را از خود به یادگار گذاشته‌اند. که باعث غرور و افتخار نه تنها پرسنل پدافند هوایی است بلکه هر ایرانی به آن مباهات می‌کند.

البته کارایی و برتری سیستم‌های الکترونیک و سلاح‌های پیشرفته روی هواپیماهای قدرتمند و روز جهان در اختیار پدافند هوایی را هم باید مد نظر داشته باشید.

در این دوران پر افتخار پدافند هوایی به آسانی از سرزمین و منابع و ثروت‌های کشور دفاع می‌کرد. حتی با هوشمندی و زیرکی با پروازهایی که در ارتفاعات پست و نقاط کور راداری که با کمک اطلاعاتی دشمنان فرمانطقه‌ای انجام می‌شد در حد امکان مقابله می‌گردید، البته جنگ به همین منوال ادامه پیدا نکرد و این دوران راحت غرور آفرین زیاد پایدار نبود و به علت‌های مختلف زیر مرارت‌ها و سختی‌های پدافند هوایی شروع شد:

۱- به دلایل زیرروز به روز از توان پدافند هواییه ما کاسته شد:

الف) تحریم‌های گسترده جهانی ارتباط نهاجا را با سازندگان تجهیزات مدرن و روز خود قطع کرد و از نیازمندی‌های به روز برای تعمیر و نگهداری تجهیزات محروم شدیم.

ب) در تعمیر و نگه داری تجهیزات وابستگی‌های زیادی را ایجاد کرده بودند و اکثر قطعات حساس برای تنظیم و تعمیر باید به خارج از کشور ارسال می‌شدند که دیگر امکان پذیر نبود.

ج) روند قطعه‌رسانی به تجهیزات قطع شده بود و به شدت نیازمند قطعات یدکی مصرفی تجهیزات بودیم.

د) استفاده از دستورالعمل‌ها و روش‌های عملیاتی تدوین شده توسط آمریکا و کشورهای غربی بر مبنای مصرف‌گرایی هرچه بیشتر تنظیم شده بود. اصول صرفه جویی جهت سرپا نگه داشتن تجهیزات به منظور درآمد زایی بیشتر برای خودشان در آن دیده نشده بود. این علت باعث استفاده بی رویه و زیاد از تجهیزات گردید که فرسایش زیاد و زود هنگام رادارها و هواپیماها و سیستم‌های موشکی ما را به همراه داشت. (پروازهای شبانه‌روزی چند فروندی هواپیماهای CAP و پرواز طولانی بی منطق هواپیماها اف-۱۴ با چند مرحله سوخت‌گیری هوایی full rediat نگه داشتن رادارهای زمین به هوا تمام وقت به صورت شبانه‌روزی).

۲- به دلایل زیر روز به روز توان هوایی ارتش بعثی عراق افزوده شد:

الف) کشورهای غربی که شاهد موفقیت‌های پی در پی سلحشوران و شجاعت‌های کم نظیر نظامیان ایران در جبهه‌های نبرد بودند، تصمیم به تقویت و حمایت از صدام حسین گرفتند.

و بلوک شرق هم تمام هم و غم خود را بر آن داشت که در این رقابت عقب نماند.

شرق و غرب با هم با شتاب هرچه بیشتر در تقویت نیروهای هوایی عراق کمر بستند. در مدت کوتاهی ثروت اعراب منطقه همراه تکنولوژی غرب و شرق نیروی هوایی عراق را دگرگون کردند، و در زمانی خیلی کوتاه، دیگر از سوخوی ۷ و ۹ و میگ‌های ۱۷ و ۱۹ و ۲۱ اثری در نیروی هوایی عراق نبود و جای خود را به میگ‌های ۲۵ بلند پرواز و میگ ۲۹، رهگیر و سوخوی ۲۴ بمب افکن روز روسیه و هواپیماهای پیشرفته میراژ فرانسوی با توانایی‌های مختلف و از همه مهم تر موشک‌های ایکس ۲۸ و ایکس ۵۸ ضد رادار روسی و انواع مختلف موشک‌های ضد رادار کارخانه مرتای فرانسه روی هواپیماهای روسی و فرانسوی سوار شد و شکل موازنه پدافند هوایی و نیروهای هوایی ۲ کشور را به هم زد و فصل جدیدی را برای پدافند هوایی جمهوری اسلامی ایران باز کرد.

دوران قدرت نمایی نیروی هوایی ایران و پدافند هوایی تقریباً به پایان رسید. در نوار مرزی و مناطق نبرد برتری مطلق خود را از دست دادیم و نیروهای سطحی درگیر نبرد ما به پوشش هوایی زمینی پایه مخصوصاً در ارتفاع متوسط نیاز پیدا کردند و نقاط حیاتی و حساس کشور به ترتیب مورد هجوم دشمن قرار گرفتند.

در مرحله اول تعرض به مناطق نفتی ما که عمدتاً در شرق خوزستان بودند آغاز شد و به مرور این تعرض‌ها به عمق ادامه پیدا کرد. به ترتیب تصفیه خانه‌ها کوچک نفتی خطوط انتقال نفت، مخازن ذخیره نفتی و تلمبه خانه‌ها و در مرحله آخر پالایشگاه‌های بزرگ و ترمینال اصلی نفت ایران در جزیره خارک.

در مرحله دوم عراق فشار خود را روی منابع مختلف کشور متمرکز کرد و نیروگاه‌های برق در سطح کشور و پست‌های برق مورد تهاجم قرار گرفت. حتی نیروگاه نگاه در کنار دریای خزر هم از تعرض دشمن مصون نماند.

و به همین روال به سایر نقاط مهم تعرض ادامه پیدا کرد: راه‌ها، پل‌ها، کارخانجات، مناطق صنعتی و در پایان شهرهای بی‌دفاع.

مشکلات پدافند هوایی در تهاجمات عراق

مشکلات ایجاد شده متعاقب تهاجمات عراق به داخل ایران برای پدافند هوایی با توجه به سازمان و سازوکار پدافند هوایی و با توجه به ماموریت سازمانی محدود پدافند هوایی:

۱- سیل انبوده درخواست سلاح و تجهیزات زمین به هوا توسط مسئولین مختلف از پدافند هوایی و مسئولین نظامی کشور (شورای عالی دفاع، قرارگاه خاتم، ستاد ارتش و پدافند هوایی) به علت اینکه تامین نیازهای کشور مخصوصا سوخت مورد نیاز جبهه نبرد تامین آب و برق کشور و ... برای مسئولین زیر بمبارانهای دشمن کاری بس مشکل و غیر ممکن شده بود و نیاز بود سازمانهای مختلف بدون وقفه و شبانه روزی کار کنند و این فشار به سازمانهای مختلف عینا به پدافند هوایی منتقل می شد.

در شروع این بحرانها پدافند هوایی با کمبود سلاح مواجه بود و تجهیزات موجود پدافند هوایی که صرفا جهت دفاع از پایگاه ها و ایستگاههای رادار جمع آوری شده بود جوابگوی این نیاز روزافزون کشور نبوده و مجوزی هم برای بی دفاع گذاشتن پایگاهها و انتقال تجهیزات نداشتیم.

۲- پس از تامین تجهیزات مورد نیاز مناطق یا نقاط مهم و حیاتی، چگونگی اتصال این تجهیزات به شبکه پدافند هوایی مشکل دوم ما بود. تیمهای ارتباطی موجود در نهجا و پدافند هوایی

جوابگوی این نیاز نبود و سازمان‌های ارتباطی کشور مثل PTT آن زمان نیز حاضر به همکاری و پذیرفت این مسئولیت نبودند.

۳- نبود سازمان و سازوکار مناسب در پدافند هوایی جهت پشتیبانی اینگونه ماموریت‌ها (به طور کلی در گردان‌های زمین به هوا و سایت هاگ پدافند هوایی و حتی فرماندهی پدافند هوایی هیچ‌گونه امکانات و وسایلی جهت پشتیبانی اینگونه ماموریت‌ها مانند پشتیبانی فنی، تامین سوخت و آب و غذا وجود نداشت. چون تمام این‌گونه موارد برای پدافند هوایی توسط پایگاه‌ها و یگان‌های پشتیبانی کننده انجام می‌شد که آنها هم امکان پشتیبانی در چنین وسعتی را نداشتند.

۴- عدم همکاری سازمان‌هایی که نیازمند پدافند هوایی بودند، مشکلات عدیده و سنگینی را ایجاد نموده بود. به علت جنگ این‌گونه سازمان‌ها خودشان نیازمند به کمک دیگران شده بودند. به همین علت شدیداً در مقابل پشتیبانی از واحدهای پدافندی مقاومت می‌نمودند و حاضر به همکاری نبودند.

با صراحت اعلام می‌کنم فرماندهی که باید تمام تلاش خود را صرف روبرویی با دشمن می‌کرد چنان گرفتار اینگونه مسائل می‌شد که می‌توان گفت به تنها چیزی که نمی‌توانست فکر کند جنگ بود.

موارد ذکر شده چنان عرصه را برای همه از پدافند هوایی گرفته تا وزرا و مسئولین تأسیسات و از همه مهمتر مسئولین رده

بالای نظامی کشور تنگ کرده بود که کار به بن بست کشیده شد. از طرفی درخواستهای بی شمار تجهیزات پدافندی و نبود تجهیزات عدم پشتیبانی‌های لازم در خیلی از مواقع کار به کشمش و برخورد و در نتیجه به سردرگمی کشیده می‌شد.

این معضلات سنگین و غیر قابل حل موجب گردید تا سازمانی به نام ستاد پدافند کل کشور تشکیل گردد. سازمانی زیر نظر قرارگاه مرکزی خاتم به ریاست آقای دکتر روحانی که اعضای آن تشکیل شده بود از بالاترین رده‌های مسئولین و سازمانی که به طریقی به پدافند هوایی مربوط می‌شدند مانند وزیر نفت، وزیر نیرو، وزیر کشور، وزیر مخابرات و ... و از نیروی هوایی و پدافند هوایی، شهید بابائی و شهید ستاری اعضای اصلی این سازمان بودند.

کلیه مسائل و معضلات پدافند هوایی از درخواست سلاح چگونگی تأمین آن، نحوه و مسئول و چگونگی پشتیبانی‌ها در این ستاد بررسی و تصمیمات بصورت مصوبه به ارگان‌های ذینفع ابلاغ می‌گردید و همه موظف به اجرای آن بودند با این تدبیر قسمتی از گرفتاری و معضلات پدافند هوایی حل شد. ولی نه همه آن با تشکیل ستاد پدافند کل کشور قسمت اعظم گرفتاری‌های پدافند هوایی شامل تأمین و واگذاری سلاح پشتیبانی‌ها و ارتباطات مواضع در سرتاسر کشور حل گردید.

همان گونه که به صورت مختصر اشاره شد، اولین هجوم های هوایی دشمن بعثی به صنایع نفت کشور بود که تا پایان جنگ تحمیلی این روند حملات ادامه داشت. حملات به تأسیسات نفتی از چاه ها و نقاط جمع آوری و تصفیه خانه کوچک نزدیک به مرز عراق شروع شد و به مرور به کل استان خوزستان گسترش یافت. در مدتی نزدیک به یک سال پدافند هوایی مسئولیت ۱۰۰ نقطه نفتی را در استان خوزستان به عهده گرفت. سپس این حملات به تلمبه خانه های خطوط انتقال نفت به داخل ایران و همچنین خطوط نفت صادراتی و در انتها به ترمینال اصلی صادرات ایران خارک و پالایشگاه های تأمین سوخت داخل کشور کشیده شد. در دوران دفاع مقدس بیشترین تجهیزات و نفرات پدافند هوایی، در صنعت نفت کشور مشغول دفاع بودند و بعد از آن صنعت برق کشور که مشکل ترین بخش آن گره های اتصال و پست های انتقال برق بود که همه در نقاط دور افتاده، و بدون امکانات زیستی بود. مجال لیست نمودن مراکز حیاتی و حساس کشور در این زمان اندک نیست، فقط بدانید در روزهای پایانی جنگ نقطه ای نبود که پدافند هوایی در آن حضور نداشته باشد از جماران گرفته تا (کند مکان) روی قله های زاگرس از پل قطور تا ذوب آهن اصفهان از نقطه اتصال لوله های نفت کوره کنار خلیج فارس تا نیروگاه نکاء کنار دریای مازندران.

مرارت‌هایی که پرسنل پدافند هوایی در این دوران کشیده‌اند قابل توصیف نیست. افرادی از پدافند بودند که ماه‌ها و حتی در یکسال چند روز موفق به دیدار خانواده خود نمی‌شدند و شبانه‌روز و ماه‌ها در مواضع می‌ماندند و نفر جایگزین جهت تعویض آنها نداشتیم.

تامین سلاح‌های مورد نیاز پدافند از نقاط مختلف داخل کشور به ترتیب به طریق زیر انجام شد:

۱- تخلیه پایگاه‌های هوایی و ایستگاه‌های رادار که همجوار با مرز با دشمن نبودند به صورت کامل از سلاح‌های زمین به هوا.
۲- به حداقل رساندن تجهیزات زمین به هوا در حد فقط چند قبضه برای پایگاه‌های نزدیک به دشمن و ایستگاه‌های رادار مورد تهدید.

۳- تحت کنترل عملیاتی گرفتن قسمت عمده از سلاح‌های زمین به‌وای نیروی زمینی و نیروی دریایی منجمله مجموعه سیستم اسکای گارد نیروی زمینی که دیگر برگشت نشد.

۴- خرید تجهیزات ساده مثل توپ ۲۳ م از چین و کره شمالی و توپ‌های ۱۴/۵ م

۵- خرید تعدادی سیستم اسکای گارد از کشور سنگاپور.
این خلاصه‌ای بود از سختی‌ها و مرارت‌های سنگینی که پرسنل مظلوم پدافند هوایی در طول ۸ سال دفاع مقدس متحمل شدند و متأسفانه نه فقط مسئولین و مردم عادی کشور فراموش کرده‌اند، بلکه خود پرسنل پدافند هوایی هم نیز آنرا از یاد برده‌اند.

فراموشی مردان شجاع و همچون کوه نسل قبلی شما که این بار سنگین را به دوش گرفتند و کمرخم نکردند مهم نیست. ایکاش شما جوانان پدافند هوایی تجربه‌های آموزنده و درس‌هایی که با صرف هزینه‌های زیادی به دست آمده را فراموش نکنید و برای آینده این مرز و بوم محفوظ نگه دارید.

فراموش نکنید که:

چرا و چگونه پدافند (هوایی پایه) جمهوری اسلامی نانوخته به یک پدافند زمینی پایه تبدیل شد.

سازمان و ساختار نامناسب پدافند هوایی چه مشکلات سنگینی را در کشور به وجود آورد و چگونه تا اندازه‌ای به حد رفع نیاز رسیدند.

در آینده به چه پدافندی هوایی نیاز داریم و سازمان و سازکاری که جواب گوی مملکت باشد چیست؟

چرا ستاد پدافند کل کشور بوجود آمد و آیا نیاز بود؟ در آینده چی نیاز است و به چه شکلی؟

آیا اولویت‌های دفاعی آینده ما همان‌هایی است که در زمان ۸ سال دفاع مقدس بوده یا تغییر کرده؟ مثلاً در آن زمان شبکه گاز رسانی نقش امروز را در مملکت نداشت امروز چی؟ و موارد مشابه گوناگون دیگر که اندیشیدن به آن به خلاقیت و فکر افسران جوان پدافند نیازمند است.

بخش دوم

نقش پدافند هوایی در پشتیبانی از نبردهای سطحی

باروند تجهیز و نوسازی نیروی هوایی عراق و فرسودگی و افت نیروی هوایی و پدافند جمهوری اسلامی ایران به دلایلی که قبلاً ذکر شد همان حالت تسلط دشمن بر فضای جمهوری اسلامی را در مناطق درگیری رزمندگان اسلام با بعضی‌ها بلکه باشدت بالاتری شاهد بودیم و نیروهای درگیر در جبهه‌های نبرد ما به شدت نیازمند پوشش پدافند هوایی بودند مخصوصاً مواقعی که قصد پیشروی و هجوم به دشمن را داشتند. و این نیازمندی در پوشش ارتفاع متوسط که دشمن در آن به توان بالائی دست یافته بود شدت بیشتری داشت.

همچنین نقاط و مراکزی که اهمیت ویژه‌ای داشت مثل پل‌های مهم گذرگاه‌های اجباری تنگ و مراکز فرماندهی نیز دفاع قدرتمند و دقیق ارتفاع پست را می‌طلبید.

به همین دلایل مسئولین رده بالای جنگ این دو وظیفه سنگین را نیز به وظایف قبلی که شرح داده شد افزودند. و پرسنل پدافند هوایی هم با آغوش باز از آن استقبال کردند. اینگونه مأموریت‌ها واگذاری معمولاً از طریق قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء(ص) قبل از تشکیل ستاد پدافند کل کشور به ستاد ارتش ابلاغ می‌شد و پدافند هوایی پس از دریافت دستور از ستاد

نیروهای هوایی نسبت به اجرای آن اقدام می‌نمود. که این گونه مأموریت‌ها معمولاً به نزدیک‌ترین گروه پدافند هوایی به منطقه درگیری واگذار می‌شد و گاهی دو یا سه گروه در مأموریتی شرکت داده می‌شدند.

به‌طور مثال در عملیات فتح‌المبین سه گروه پدافند هوایی به‌صورت مستقیم درگیر عملیات بودند. گروه دزفول، گروه امیدیه گروه رادارهای تاکتیکی و نزدیک بر ۵ گروه پدافند به‌صورت غیر مستقیم.

کلیه دستورات عملیاتی و جابجایی‌ها از طریق ستاد پدافند هوایی به گروه‌های ذینفع ابلاغ می‌شد که گروه‌های پدافند هوایی عیناً آن‌را اجرا می‌کردند و پس از آن گروه‌ها مجاز به اقدام یا جابجایی خودسرانه نبودند در پشتیبانی‌ها نیز همان مسائل و گرفتاری‌هایی که پدافند هوایی در دفاع از تأسیسات داخل کشور داشت در مناطق عملیاتی هم با آن درگیر بود هیچ یگانی در منطقه حاضر به پشتیبانی از واحد‌های اعزامی پدافند هوایی نبودند و پایگاه‌های پشتیبانی کننده هم توان اداره پدافند هوایی را خارج از پایگاه نداشتند و فاصله هم اجازه چنین اقدامی را نمی‌داد.

چگونگی پشتیبانی از پدافند هوایی معمولاً به انصاف و سلیقه فرمانده منطقه عملیات گره می‌خورد در بعضی موارد جواب گوئی به نیازمندی‌ها کافی بود و در مواقعی هم کمبودها

فلج کننده می شد و واقعاً در کیفیت عملیات اثر می گذاشت بارها شده بود تجهیزات عملیاتی آماده درگیری بودند و سوخت جهت ادامه عملیات نداشتند (اگر باور نکنید حق دارید) معمولاً زمان هایی که به منطقه سپاه پاسداران اعزام می شدیم گرچه روش کلاسیک و منظمی نبود، ولی خیلی راحت تر بودیم و مسائل کمتری را در پشتیبانی داشتیم. در آن زمان یگان های سپاه پاسداران جهت پشتیبانی ما نیاز به امریه و دستور نداشتند.

پدافند هوایی در پشتیبانی اکثر عملیات زمینی مشارکت داشته، تعداد عملیاتی که در آن شرکت داشتیم خیلی زیاد است فقط کافی است یادآور شویم که از عملیات شکست حصر آبان شرکت داشته ایم تا عملیات غرور آفرین مرصاد شما می توانید با مراجعه به اسناد و مدارک موجود در گروه های پدافندی هوایی و ستاد پدافند هوایی سابق تعداد و چگونگی آنها را بررسی نمائید. ما در اینجا چند عملیات را که می تواند کاربرد آموزشی داشته باشد برای شما شرح خواهیم داد و تجزیه و تحلیل خواهیم کرد.

ب : تجهیزات عمده شرکت کننده: سه سایت هاگ، چهار
رسد اسکای گارد و تعداد زیادی توپ‌های ۲۳ و ۳۵ مم که من
آمار دقیقی از آن ندارم و رادار تاکتیکی مشرعات.

پ : امکان پرواز هواپیماهای خودی وجود داشت
سایت‌های هاگ مستقیماً تحت فرمان شبکه فرماندهی و کنترل و
رادار مشرعات بودند و سلاح‌های ارتقاع پست توسط پست
فرماندهی‌های محلی اداره می‌شد. به صورت خیلی محدود پرواز
انجام می‌شد و در بقیه زمان‌هایی که پروازی نبود تجهیزات
ارتقاع پست آتش به اختیار بودند.

ت : از نظر پشتیبانی مسئله سنگینی نداشتیم چون با فرمانده
قرارگاه عمل کننده شهید صیاد شیرازی رابطه نزدیکی داشتیم و
سایتها اصلی از واحدهای پشتیبانی کننده دور نبودند و امکان
پشتیبانی از دو طرف وجود داشت.

فرماندهی متمرکز برای واحدهای اجرائی وجود نداشت
کنترل عملیاتی توسط ستاد پدافند و از طریق رادار مشرعات
انجام می‌شد گروه‌های پدافندی مسئولیت تأمین نیروی انسانی و
تأمین پشتیبانی فنی و تدارکاتی را به عهده داشتند و همچنین
عملیاتی نگه داشتن تجهیزات .

قبل از عملیات فتح‌المبین پشتیبانی‌های پدافند هوایی چنین
وسعتی نداشت و دشمن هم حساسیت زیادی روی مناطق

عملیاتی نداشت به همین علت به پدافند هوایی به عنوان یک واحد اثر گذار جدی در عملیات نگریسته نمی شد.

پدافند هوایی در هیچ عملیاتی قبل از این عملیات در این حجم شرکت نکرده بود و برای اولین بار بود که سه سایت هاگ عملیاتی را پشتیبانی می کرد.

کلیه تجهیزات با روش متعارف و کلاسیک گسترش یافته بودند و با همان دستورالعمل ها و روش های متعارف با دشمن درگیر شدیم البته تجهیزات زمین به هوای گسترش یافته نسبت به هواپیماهای دشمن برتری داشتند.

پیروزیهای پی در پی رزمندگان شجاع ما در این نبرد دشمن را در بکار گیری وسیع نیروی هوایی خود وا داشت هجومی که تا این زمان رزمندگان ما در این سطح شاهد آن نبودند و پدافند هوایی هم شروع به شکار پرندگان دشمن نمود این اولین موفقیت چشمگیر و قابل توجه پدافند هوایی در جبهه نبرد بود. با فاصله کمی از عملیات فتح المبین عملیات بیت المقدس آغاز گردید قرارگاه کربلا تحت فرماندهی شهید صیاد شیرازی در خواست جابجایی یکی از سایت های هاگ را به غرب رودخانه کارون و نزدیکی خرمشهر را نمودند. درخواست شهید بزرگوار استقرار سایت هاگ در محلی به فاصله ۷ کیلومتر شهر خرمشهر بود که پس از ارائه دلایل قانع کننده ایشان راضی به استقرار در فاصله ۱۷ کیلومتری در ایستگاه

حسینه شدند و شدیداً پافشاری می کردند که هرچه سریع تر باید استقرار پایان یافته و سایت عملیاتی گردد تا مرحله بعدی عملیات شروع شود. هجوم های پی در پی جنگنده های عراقی در عملیات فتح المبین باعث گردیده بود که برای اولین بار شرط شروع عملیات اطمینان از پشتیبانی و پوشش پدافندی هوایی گردد محل سایت مشخص شد. منطقه مناسب جهت استقرار نبود و حدود ۷ روز آماده سازی محل طول کشید دو روز دیرتر از زمان تعیین شده بجاست یادی از شهید اخوان افسر مهندسی که در آماده سازی این سایت در اثر ترکش خمپاره دشمن به شهادت رسید بنمائیم روحش قرین رحمت باد.

البته تعداد زیادی از توپهای ۲۳ و اورلیکن نیز قبل از عملیات به جلو انتقال داده شدند و نزدیک ۲۰ قبضه توپ ۲۳ و ۱۰ قبضه توپ اورلیکن هم آماده حرکت به جلو بنابه در خواست قرارگاه کربلا بودند.

عملیات بیت المقدس آغاز گردید و همان گونه که پیش بینی شده بود، سیل تهاجم هواپیماهای عراقی نیز به سمت خرمشهر آغاز گردید و دو سایت (بدر) نزدیک خرمشهر و تبوک نزدیک به آبادان هم درگیری با دشمن را آغاز نمودند. همزمان با پیروزی های غرور آفرین رزمندگان در فتح خرمشهر سرنگونی هواپیماهای دشمن نیز شروع شد. در این دو عملیات نزدیک به حدود ۹۲ فروند هواپیماهای دشمن سرنگون گردید و

امنیت فوق‌العاده خوبی را در فضای خوزستان و خرمشهر به وجود آورد به گونه‌ای که رزمندگان و بسیجیان عزیز به راحتی و بدون هیچ واهمه‌ای در شهر آزاد شده خرمشهر که بیش از چند کیلومتر با دشمن فاصله نداشت به تظاهرات مشغول شدند. این اولین پیروزی و موفقیت سنگین و بزرگ برای پدافند هوایی بود که تا آن روز تجربه کرده بود.

یاد و خاطره شهید والامقام فداکار با گذشت و خداجویمان را که از بالاترین سطح دانش فنی در سیستم هاگ برخوردار بود و در اثر برخورد اولین موشک ضد رادار به رادارهای گروه امیدیه به شهادت رسید گرامی می‌داریم. شهید هادی پور مقامش عالیست متعالی فرما، لازم به یادآوری است که پس از عملیات بیت‌المقدس عملیات دیگری هم در همین منطقه به نام عملیات رمضان انجام شد که پدافند هوایی هیچ اطلاعی از زمان اجرا، منطقه و چگونگی آن نداشت و هیچ درخواستی هم جهت پوشش پدافند هوایی از آنها نگردیده بود. مجدداً یادآوری می‌کنم که این عملیات کاملاً کلاسیک و متعارف انجام شد ولی اصول استتار و اختفا کاملاً رعایت شد و از همه مهم‌تر کشور عراق و پشتیبانی کنندگان اطلاعات او به هیچ وجه تصور نمی‌کردند که ما بتوانیم سایتی را جابجا نماییم و با چنین سرعتی در منطقه نبرد عملیاتی نماییم و همین غفلت عراق باعث شد که سنگین‌ترین خسارات را تحمل نماید.

۲- عملیات بدر و خیبر

بعد از عملیات فتح‌المبین و بیت‌المقدس، روند تجهیز نیروی هوایی عراق شدت گرفت و هجوم‌های بی وقفه به سرتاسر جمهوری اسلامی ایران شروع شد. می‌توان گفت که دیگر مکانی نمانده بود که از گزند دشمن مصون مانده باشد. حتی برد پروازی عراق به کرانه‌های دریای خزر نیز رسید.

پدافند هوایی تمام سعی و توان خود را صرف پوشش زمین پایه پدافند هوایی از کشور نموده بود. دوران بدی را پدافند هوایی سپری می‌کرد و در این دوران پرسنل پدافند هوایی سخت‌ترین دوران ۸ ساله جنگ تحمیلی را سپری می‌کردند و لحظه‌ای آسایش نداشتند.

همزمان با عملیات بدر و خیبر به علت قطع صدور نفت ایران در اثر بمباران‌های شدید عراق، این حقیر برای مدت یک سال به جزیره خارک مأمور شده بودم و افتخار حضور در این عملیات را نداشتم.

در این بحران سنگین مسئولین نظام توقع زیادی از پدافند هوایی در رابطه با پشتیبانی از عملیات زمینی را نداشتند و همه نگرانی‌ها متوجه خسارات ناشی از هجوم عراق به داخل ایران بود تا اینکه بالأخره هجوم عراق به داخل ایران مهار شد و حمله‌های عراق محدود شدند به حملات ارتفاع بالای خارج از

دسترس پدافند هوایی یا نقاط و شهرهایی که از پدافند هوایی زمین به هوا بی نصیب مانده بودند.

در همین ایام سخت و پرمشغله پشتیبانی از عملیات زمینی بدر و خیر به پدافند هوایی ابلاغ گردید. متأسفانه درگیری‌های سنگین داخل ایران به پدافند هوایی مجال بررسی و طرح ریزی صحیح برای اجرای این عملیات را نداده بود و خیلی عجولانه و به صورت همان روش‌های قبلی و کلاسیک وارد منطقه نبرد شدند. گرچه در شروع درگیری‌ها تلاش‌های زیادی شد و همه پرسنل تا پای جان در مقابل دشمن ایستادند و به موفقیت‌هایی نیز دست یافتند ولی قادر به مقاومت پایدار نشدیم و تجهیزات زیادی را از دست دادیم و شهدای زیادی نیز تقدیم کشور کردیم. یاد همه آنها گرمی باد مخصوصاً افسر شجاع هاگ شهید مردانه خامنه.

دشمن در این عملیات به برتری مطلق روی منطقه دست یافت و هواپیماهای پهن پیکر حمل و نقل دشمن، به راحتی روی منطقه پرواز می کردند و متأسفانه باید بگویم به منظور توهین، روی سر رزمنده‌های ما زباله خالی می کردند. در این عملیات گرچه خسارت زیادی دیدیم و بدتر از همه، پرسنل پدافند هوایی روحیه خود را از دست دادند و از مقابله با دشمن نا امید شدند، ولی درس بزرگی بود برای پدافند هوایی و خبرگان پدافند هوایی

که آنان را به تفکر واداشت. این عملیات گرچه ناموفق بود، ولی نقطه عطفی در پدافند هوایی به وجود آورد.

از عمده مواردی که باعث ناکامی پدافند هوایی در این عملیات شد و شهیدان بزرگ ما شهید ستاری و شهید بابایی شخصاً شاهد آن در منطقه بودند عبارت بود از:

۱- عدم شناخت از دشمن و دسترسی او به توانایی‌های روز و برتر هوایی او

۲- نبرد کلاسیک و متعارف در مقابل چنین دشمن برتر و نیرومند.

۳- مسطح بودن منطقه که باعث شده بود، تجهیزات در مقابل دید دشمن قرار گیرند.

۴- سلسله مراتب طولانی، باعث کندی عملیات می‌شد و تصمیم‌گیری‌های نابه‌جا قابل اجرا نبود.

۵- کمبود تجهیزات جهت چابکی مورد نیاز این گونه نبردها وجود نداشت.

عدم موفقیت در این عملیات و مشاهده علت‌های آن، باعث گردید که اندیشمندان پدافند هوایی به این نتیجه برسند که برای جنگیدن و روبرو شدن با دشمن در این گونه درگیری‌ها نیازمند روش‌های نو و سازوکار مناسب و متفاوت با آنچه وجود داشت هستیم.

در این عملیات به این نتیجه رسیدند که نوشتن طرح و دستورالعمل خارج از منطقه عملیات برای عملیات اشتباه است. منتظر دستور برای هر اقدامی از رده بالا ماندن فاجعه است و در یک کلام تصمیم گرفتن برای منطقه نبرد خارج از منطقه خطاست. در اولین اقدام تصمیم به تشکیل قرارگاه رعد گرفته شد.

قرارگاه رعد

ماموریت: پشتیبانی پدافند هوایی از عملیات و درگیری‌های نیروهای درگیر در لجن‌در سراسر مرز

تابعیت: تابع قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا(ص) از طریق ستاد پدافند کل کشور

نیروی انسانی: پرسنل مورد نیاز قرارگاه به صورت ماموریت طولانی مدت برای کادر اصلی و ماموریت کوتاه مدت در مواقع ضروری از طریق فرماندهی پدافند هوایی - فرماندهی لجستیک فرماندهی پشتیبانی مرکز - فرماندهی ارتباطات و ستاد نهاجا تامین می گردید.

تجهیزات: از طریق فرماندهی پدافند هوایی - فرماندهی لجستیک و فرماندهی ارتباطات تامین شده بود.

پشتیبانی‌ها: از طریق فرماندهی لجستیک نهاجا با کمک گرفتن از پشتیبانی مرکز نهاجا - فرماندهی پدافند هوایی - فرماندهی ارتباطات و قرارگاه مرکزی خاتم.

این قرارگاه در امور عملیاتی کاملاً مستقل و با آزادی عمل به اجرای فرامین قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا(ص) می پرداخت و نیازی به هماهنگی با نهاجا و پدافند هوایی نداشت.

سازمان: قرارگاه رعد از ۲ بخش جداگانه آفند و پدافند تشکیل شده بود که بخش پدافند آن شامل: عملیات، آماد رزمی، مهندسی رزمی، ارتباط تاکتیکی، و امور اداری خیلی کوچک

۱- **عملیات:** مسئولیت طراحی های عملیاتی؛ موضع یابی ها؛ نظارت بر ساخت مواضع؛ گسترش نظارت در حین عملیات؛ ارزیابی ها؛ تأمین پرسنل عملیاتی آموزش های مورد نیاز قبل از عملیات و توجه کامل مسئولین و فرماندهان درگیر در عملیات و هدایت عملیاتی.

۲- **آماد رزمی :** تامین نیازمندی های تجهیزاتی و فنی؛ آماده سازی تجهیزات قبل از عملیات؛ تامین پرسنل فنی مورد نیاز؛ اعزام تیم های فنی مورد نیاز در مواقع اضطراری؛ تامین قطعات فنی مورد نیاز مستقیماً از ماتریل نهاجا؛ تامین سایر نیازمندی های سوخت، آب و سر رشته داری تا دست مصرف کننده نهایی در مواضع؛ تامین کلیه نیازمندی های خودرویی و رانندگان مربوطه برای جابجایی تجهیزات؛ نیازمندی های پرسنلی و نیازمندی های دیگر...

۳- **مهندسی رزمی :** تامین کلیه نیازمندی های فریب؛ نگهداری و جابجایی آنها در مواضع بنا به دستور؛ ساخت سایت ها و مواضع و کلیه امور مهندسی مورد نیاز.

۴- **ارتباط تاکتیکی :** تامین ارتباط مورد نیاز کلیه قرارگاه های فرعی؛ پست های فرماندهی؛ سایت ها و مواضع پدافندی برابر اصول عملیات قرارگاه رعد با رده های عملیاتی و فنی مورد درخواست عملیات و آماد رزمی

عملیات والفجر ۸

تجربه بد و تلخ عملیات بدر و خیرو اثر نامطلوبی که در پدافند هوایی گذاشته بود باعث گردیده بود. افسردگی و ناامیدی سختی، پرسنل پدافند هوایی را فراگیرد. گرچه پدافند هوایی با تلاش‌های شبانه روزی و فداکاری‌های غیر قابل توصیف توانسته بود هجوم دشمن بعثی را در داخل کشور مهار کند و تقریباً کلیه حملات دشمن به نقاط و مناطق حساس و حیاتی قطع شد. مخصوصاً موفقیت بزرگی در حفظ و حراست در منطقه فوق العاده مهم و حساس خارک به دست آورده بود. ولی خاطرات عملیات، بدر و خیبر از ذهن‌ها پاک شدنی نبود.

ساعت ۸ صبح بود ، تلفن به صدا در آمد... شهید بابایی با همان لهجه مخصوصشان در مواقعی که شوخی می کردند گفتند تو در جزیره خارک چه می کنی ؟ آنجا که امن است ، برای تفریح رفته ای آنجا؟ همین امروز حرکت کن بیا اهواز و یک ساعت بعد یک فروند هواپیمای بو نانرا در خارک به زمین نشست و من عازم اهواز شدم.

مدت یک سال به دستور ستاد پدافند کل کشور در بحرانی ترین تاریخ جزیره خارک نمایندگی معاونت عملیات نهاجا و مسئول عملیات جزیره خارک بودم ایامی بود سخت ، پرتلاش و سرنوشت ساز برای کشور که هر روزش می تواند برای پدافند

هوایی آموزش و تجربه ای نو باشد. در این ایام شهید بابایی مسئولیت معاونت عملیات نهاجا را به عهده داشتند.

ظهر آن روز در اهواز بودم، در مدرسه نیمه ساز گروه پدافند هوایی اهواز شهیدان بزرگوار ستاری و بابایی آنجا حضور داشتند. همچنین جناب آقای حسینی حاج آقا قشقایی آن روز اولین روز شروع کار قرارگاه رعد بود. چگونگی و علت دستور تشکیل قرارگاه رعد توسط شهید ستاری ابلاغ گردید و همچنین انتصاب شهید بابایی به سمت فرماندهی قرارگاه از طرف قرارگاه مرکزی خاتم، شهید ستاری معاون طرح و برنامه نهاجا و عضو اصلی و جانشینی ستاد پدافند کل کشور را به عهده داشتند و می توان گفت بر قرارگاه رعد سمت فرماندهی داشتند بلافاصله پس از تشکیل، ماموریت پشتیبانی هوایی و پدافند هوایی از عملیات والفجر ۸ به قرارگاه ابلاغ شد.

لازم است دو جمله ای را که این دو مرد بزرگ در این روز فرمودند و برای همیشه در نظر من باقی مانده و خواهد ماند بازگو کنم تا به چگونگی اثر بد عملیات بدر و خیبر بهتر پی ببرید.

شهید بابایی فرمودند: نبودى در عملیات بدر و خیبر بینی، چه خفت و خواری کشیدیم و شهید ستاری فرمودند: در بدر و خیبر به این نتیجه رسیدیم که دیگر با تکنولوژی و تجهیزات تنها نمی توانیم با دشمن مقابله کنیم. شهید ستاری در ۳ ماه قبل از شروع عملیات (الفجر ۸) همیشه با قرارگاه بودند و با متانت و

افتادگی هر روز برای طراحی ها، ایده های نو، به ما میدادند، ریشه همه نوآوری ها و ابتکارات والفجر ۸ به طریقی به شهید ستاری وصل می شد. عملیات والفجر ۸ برای قرارگاه رعد به کلی سری بود و قرارگاه رعد در حیطه بندی و طبقه بندی آن به شدت کوشا بود به گونه ای که به هیچ وجه نفرت از چگونگی ماموریت همدیگر اطلاع نداشتند و به کسی که ماموریتی ابلاغ می شد به هیچ وجه حق خروج از منطقه را نداشت.

اقدامات انجام شده توسط قرارگاه رعد قبل از شروع والفجر ۸

۱- در ازای هر سیستم پدافند هوایی اصلی ۳ سری وسایل فریب کاملاً مشابه به وسایل اصلی به گونه ای که جوابگوی عکس برداری اپتیکی - حرارتی - راداری دشمن باشد ساخته و آماده برای استقرار شد.

تجهیزات فریب در مهندسی رزمی قرارگاه ساخته می شد. تعدادی منابع تغذیه جهت پخش امواج از لامپهای ضعیف شده سیستم ها ک ساخته شد که بتوانیم در بعضی مواقع از سایت های فریب امواج مشابه به سایت اصلی پخش نماییم.

۲- سه برابر مواضع اصلی موضع یدکی برای جابجایی ها سریع تجهیزات آماده بود.

۳- مواضع و سایت ها خیلی ساده و اکثراً در مناطقی که دارای پوشش گیاهی زنده بود به گونه ای ساخته شد که کمترین

تغییرات روی زمین ایجاد شود. آماده سازی مواضع توسط مهندسی رزمی قرارگاه با کمک مهندسی خاتم الانبیاء (ص) انجام می‌شد.

۴- تامین وسایل جابجایی به گونه ای که در هر لحظه قادر باشیم کل تجهیزات را جابجا نماییم.

۵- همیشه یک سایت هاگ آماده به حرکت بسته شده به خودرو آماده بود که با صدور دستور به سمت موضع از قبل آماده شده حرکت کند. قبل از خروج سایت در حال تخلیه به دلایل مختلف

۶- تمرین‌های گسترده جهت سرعت بخشیدن به استقرار و ضد استقرار تجهیزات در کمترین زمان ممکن (استقرار سایت های هاگ به کمتر از ۱۰ ساعت رسیده بود)

۷- آموزش تیم‌های آماد رزمی جهت تامین سوخت - آب - غذا و سایر نیازمندی های آماد فنی و غیر فنی به گونه ای که نظر دشمن را به محل سایت جلب نکند.

۸- توجیه و تمرین تیم‌های استقرار و ضد استقرار و تجهیزات آماد رزمی در رسیدن سریع به محل و وظایف مشخص شده هر فرد در اینگونه جابجایی های شبانه.

۹- بجاست از زحمات افراد ورزیده معتقد بسیجی و جان بر کف آماد رزمی و تیم های پشتیبانی و تعمیراتی داوطلب در جابجایی ها که اکثراً از نفرات مخلص و داوطلب فرماندهی

لجستیکی نه‌جا تشکیل شده بود و فرمانده مسلمان و پاک و دلباخته آن حاج آقا شیبانی یادی شده باشد.

۱۰- استقرار چند دستگاه رادار جستجوهاگ خارج از منطقه عملیات مانند شادگان و دارخوین که مرتب جابجا می‌شدند و نقش طعمه را در فریب دشمن جهت در دام انداختن هواپیماها اضافه بر (گپ) فیلر بودن به عهده داشتند.

۱۱- کاستن از حجم تجهیزات تا آنجا که ممکن بود به گونه‌ای که در پایان عملیات - سایت هاگ عبارت بود از یک دستگاه hpi - دو لانچر و یک مرکز کنترل

۱۲- استقرار وسایلی که دارای پخش امواج بودند تا فاصله یک کیلومتری سایت‌ها ممنوع بود.

در حین عملیات موارد زیر دقیقاً باید اجرا می‌شد:

۱- جهت تعمیرات و تنظیمات هیچگاه به طرف دشمن انتشاری نداشته باشیم حتی مواظب بگ لوپ ها باشیم انتشار فقط به طرف زمین.

۲- در هدف گیری ها با زاویه کم به طرف دشمن نشانه روی نشود تا هم محل سایت فاش نشود و هم کمتر مورد اصابت موشک های رادار زن دشمن قرار بگیریم.

۳- جابجایی ها فقط در تاریکی شب باید انجام شود یعنی جمع آوری از تاریکی کامل هوا شروع و گسترش قبل از روشنایی هوا خاتمه یافته باشد.

۴- پرسنل مازاد بر نیاز لحظه ای عملیات در سایت ها و مواضع به خارج از سایت منتقل و در محل امن نگهداری شوند.

دو نکته قابل توجه :

۱- پرسنل هاگ اصرار بر استفاده از PAR در عملیات والفجر ۸ را داشتند شهید ستاری موافق نبودند ولی پذیرفتند. در شروع عملیات تا ساعت ۴ صبح PAR سایت اصلی عملیاتی نشد و متخصصین PAR ساعت ۴ صبح اعلام نمودند که پایه های لامپ اصلی رادار شکسته و کاری از دست آنها ساخته نیست.

شهید ستاری پس از توجیه پرسنل سایت جهت کار بدون رادار جستجو راهی سایت رادار هدایت کننده (رادار بندر امام) شدند، و شخصاً هدایت سایت هاگ را به دست گرفتند. در همان

لحظات اولیه ۵ فروند هواپیمای دشمن با همین روش مورد اصابت قرار گرفت که این شروع کار سایت‌های هاگ بدون رادار جستجو بود. (می‌توان از آن به عنوان یک امداد خداوند متعال یاد کرد چون اگر رادار جستجو کار می‌کرد خیلی زود محل سایت توسط دشمن شناسایی می‌شد و وضعیت به طور کلی فرق می‌کرد)

۲- در همان ابتدای ابلاغ مأموریت پشتیبانی پدافندی هوایی از والفجر ۸ به مسئولین یادآور شدیم که ما توان پدافند هوایی از منطقه را نداریم، خودمان را برای جنگ با دشمن آماده می‌کنیم و آنها هم از روی اجبار پذیرفتند.

قرارگاه رعد هم هماهنگونه که قول داده بود در عملیات والفجر ۸ با دشمن جنگید و قریب به ۷۰ فروند از هواپیماهای مدرن دشمن را سرنگون کرد، که تحسین فرماندهی معظم کل قوا را به همراه داشت.

نقش تجهیزات به کار گرفته شده در والفجر ۸

۱- سیستم‌های توپخانه ارتفاع پست :

سیل انبوهی از تجهیزات توپخانه ارتفاع پست سپاه و ارتش انبوه آتشی را در ارتفاع پست منطقه ایجاد نموده بودند که در مواقع اجرای سد آتش امکان پرواز ارتفاع پست را برای دشمن غیر ممکن می‌کرد.

۲- سیستم اسکای گارد نقش فوق العاده مهمی در دفاع از نقاط فوق العاده حساس منطقه داشت مخصوصاً در روزهای بحرانی که راه شبه جزیره فاو منحصراً شده بود به قایق‌هایی که از روی اروند رود عبور می‌کردند و دشمن تمام هم و غم خود را روی قطع این خطوط مواصلاتی گذاشته بود دشمن در ارتفاع پائین و خارج از دید رادارهای ما روی رودخانه اروند رود به شکار این قایق‌ها می‌پرداخت. سیستم اسکای گارد جانانه به دفاع از این قایق‌ها پرداخت و بالای ۱۰ فروند هواپیمای دشمن را روی رودخانه اروند مورد اصابت قرار داد که امنیت تردد قایق‌ها تأمین شد ولی ما متحمل خسارات زیادی شدیم و شهدای زیادی هم این سیستم تقدیم به اسلام نمود که در آن بحران خاص خدمت ارزشمندی بود.

۳- سیستم رایپر: در سطح وسیعی در این عملیات برای بار اول از سیستم رایپر استفاده شد که متأسفانه با زحمات زیادی که پرسنل فداکار این سیستم کشیدند موفقیتی حاصل نشد. علت نقص سیستم مخصوصاً سیستم هدایت موشک‌ها بود.

۴- سیستم هاگ: ما از ۶ نیمه آتشبار هاگ در این عملیات استفاده نمودیم. همانگونه که قبلاً گفته شد تا حداکثر ممکن مختصر شده بود به محض احساس فاش شدن محل سایت، سایت تعطیل و جمع‌آوری می‌شد و سایت دیگری جایگزین می‌شد. تلاش اصلی بر آن بود که همیشه دو واحد عملیاتی در

منطقه داشته باشیم و به طریقی با سایت ها فریب هم پوشانی و ادغام می شدند.

این سایت ها تحت کنترل عملیاتی محض رادار بندر امام بودند که با ابتکارات بکار بسته شده و نوآوریهای در حین عملیات در نوع خود درخششی بی مانند داشتند به گونه ای که باعث تحسین مسئولین و رزمندگان اسلام و حیرت صدامیان و حامیان آنها شد و جهان را شگفت زده کرد.

رادار بندر امام :

تنها راداری که روی منطقه والفجر ۸ دید قابل قبولی داشت رادار GPSII گسترش یافته روی اسکله های بندر امام خمینی بود که در والفجر ۸ کلیه اطلاعات کپ فیلرها و شنوهای منطقه در آن جمع آوری می شد و شهید بزرگوار شهید ستاری در طول عملیات در این رادار حضور می یافتند و کنترل سایت هاگ را بر عهده می گرفتند. تمام مواردی که قبلاً تدوین شده بود مانند چگونگی نشانه روی به طرف دشمن زمان شروع انتشار امواج زمان قطع امواج و در نظر گرفتن موقعیت هواپیماهایی که امکان مجهز بودن به موشک های ضد پدافند هوایی هستند توسط ایشان بکار بسته و تکمیل می شد و همزمان آموزش داده می شد.

و بدین گونه یکی از حماسه‌های شکوهمند تاریخ پدافند هوایی به وقوع پیوست. آنچه در عملیات والفجر ۸ انجام شده را به صورت مشروح در این چند صفحه و این زمان کوتاه نمی‌توان شرح داد ما فقط قصد بازگو کردن تاریخ جنگ را داریم بر شما دانشجویان دوره عالی پدافند هوایی فرض است که به عنوان فرماندهان آینده این سازمان سرنوشت ساز برای جمهوری اسلامی وقایع لحظه‌ای این عملیات تاکتیک‌ها و روش‌های بکار گرفته در آن را تجزیه و تحلیل نمایید تا چراغی باشد راهنمای راه آینده پدافند هوایی.

عملیات مرصاد :

از دو عملکرد اصلی پدافند هوایی در دوران دفاع مقدس صحبت شد دفاع سراسری از فضای مقدس جمهوری اسلامی ایران و پشتیبانی از نیروهای شجاع و از خود گذشته درگیر در جبهه‌های نبرد و با سیر تحول پدافند هوایی کشور در ۸ سال دفاع مقدس آشنا شدید و مشاهده نمودید که قسمتی به عنوان واحد کوچک پشتیبانی کننده از سایر نیروها بود چگونه به یک واحد عمده تأثیر گذار در حفظ و صیانت از این مرز و بوم و سرنوشت ساز در جبهه‌های نبرد تبدیل شد.

در این بحث با چهره و مأموریت دیگری از پدافند هوایی آشنا خواهید شد پدافند هوایی به عنوان نیروئی درگیر مستقیم با دشمن اضافه بر پوشش هوایی نیروهای درگیر و حفاظت از منابع و ثروتهای ملی کشور در نبردهای آینده پدافند هوایی باید در جلوی نوک تیز پیکان دشمن بایستد و اولین ضربات را به دشمن خواهد زد و باید منتظر فشار و حمله‌های اصلی دشمن به خود باشد. عملیات مرصاد اولین عملیات از این نوع بود در تاریخ ۸ سال دفاع مقدس بیشترین شهدا را در این عملیات تقدیم انقلاب اسلامی نمودیم. حدود دو ماه قبل از عملیات مرصاد تغییرات در فعالیت‌های نیروی هوایی عراق شروع شد و جابجایی‌ها و تمرینات نیروی هوایی عراق حکایت از فعالیت سنگین در نواحی کردند داشت. به همین علت شهید ستاری فرمانده وقت

نهاجا دستور آمادگی به قرارگاه فجر در منطقه کردند و اسلام آباد را (قرارگاه رعد به دو قرارگاه فجر و کوثر توسط شهید بابایی قبل از شهادت ایشان تقسیم شده بود) صادر نمود. با گذشت زمان این آمادگی شدت می گرفت تا جایی که ایشان دستور ذخیره جیره اضطراری و سوخت و آب را نیز در مواضع صادر کرده بود. روش‌ها همان تجربه های بدست آمده در والفجر ۸ بود تمام موارد مو به مو اجرا می شد. تفاوت اصلی در این عملیات (رادار ما در) پشتیبانی کننده ما بود رادار همدان روی منطقه عملیاتی تسلطی را که رادار بندر امام روی منطقه والفجر ۸ داشت را نداشت جهت رفع این نقص دو دستگاه PAR هاگ به عنوان کپ فیلر در ارتفاعات قلاجه عملیاتی شد و در اختیار رادار همدان قرار گرفت ولی کنترل اصلی عملیات را رادار همدان به عهده داشت. عملیات و مهندسی رزمی و پشتیبانی رزمی قرارگاه در اسلام آباد غرب مستقر شده بودند و ارتباط تاکتیکی نزدیک به PAR های گردنه قلاجه مستقر بود قرارگاه فجر دو سایت عملیاتی در منطقه داشت یکی در دشت ایلام و دیگری نزدیک کرمانشاه با بالا رفتن درجه آمادگی همه پرسنل خبره به منطقه اعزام شدند (سرهنگ ۲ ابراهیم مرآتی) مسئول عملیات و سرهنگ قشقائی رئیس مهندسی رزمی و حاج آقا شیبانی به عنوان فرمانده آماد رزمی به اسلام آباد اعزام شدند و سرهنگ فاجانی فرمانده ارتباط تاکتیکی در قلاجه حضور

داشت. همچنین با تجربه‌ترین فرمانده سایت هاگ سرهنگ
 ذبانی به اصلی‌ترین سایت منطقه در دشت ایلام اعزام شد.
 این اعزام نیروی سنگین نشان از آمادگی بالای پدافند
 هوایی قبل از عملیات مرصاد بود. یک هفته قبل از شروع
 عملیات مرصاد سرهنگ دسنو بهترین شاگرد آموزش دیده
 شهید ستاری توسط قرارگاه فجر به منظور هدایت عملیات به
 سایت سوباشی اعزام شده بود.

یک روز قبل از عملیات مرصاد تعدادی هواپیمای عراقی
 جهت شناسایی وارد منطقه شدند که دو فروند آنها مورد اصابت
 قرار گرفتند و برابر دستورالعمل قرارگاه پس از درگیری و
 احساس اینکه محل سایت توسط دشمن شناسایی شده بلافاصله
 دستور جابجایی داده شد و سایت هاگ از (چهار زبر) به
 (چهار مله) جابجا شد. پس از جابجایی سرهنگ مرآتی عازم
 قرارگاه مستقر در نزدیکی اسلام آباد شدند. در زمان عبور از
 شهر اسلام آباد در نزدیکی غروب آفتاب متوجه آشوب و بهم
 ریختگی شهر اسلام آباد می‌شوند.

در ابتدا متوجه هجوم منافقین به شهر اسلام آباد نشدیم و
 تصور بر این بود که تعدادی اوباش نظم شهر را بهم ریخته‌اند.
 هنوز کسی از شروع عملیات مرصاد اطلاع نداشت
 سرهنگ مرآتی با زحمت خودش را از شهر نجات داد و به
 قرارگاه رساند. چگونگی شلوغی شهر به فرماندهی اطلاع داده

شد و احتمال اینکه تعدادی اوباش و شرور شلوغ کرده باشند داده می‌شد. که به شهید ستاری اطلاع داده شد شهید دستور دادند مجدداً با احتیاط برگردید و ببینید شهر چه خبر است. به سرهنگ مرآتی دستور داده شد داخل شهر نشود ولی از نزدیک بررسی نماید چه اتفاقی در شهر اسلام آباد رخ داده و گزارشی دقیقی از اتفاقات و شلوغی شهر اسلام آباد تهیه نماید که ایشان پس از برگشت گزارش دادند که شهر به اشغال منافقین در آمده و ستون نظامی منافقین با نفربر و سلاح های سنگین وارد شهر شده اند. متأسفانه بجز پدافند هوایی همه غافلگیر شده بودند که متعاقب آن شهر به آتش کشیده شد که شعله‌های آتش از فاصله‌های دور دیده می‌شد تسلط کامل به شهر حدود ۵ ساعت طول کشید و نزدیکی‌های صبح ستون منافقین به طرف کرمانشاه حرکت کرد.

تجهیزات سنگین منافقین هم زمان از کرند به طرف اسلام آباد و از اسلام آباد به طرف کرمانشاه حرکت نمودند.

صبح روز عملیات مرصاد با روشن شدن هوا پشتیبانی هوایی صدام حسین از منافقین شروع شد و هواپیماهای رهگیر عراقی در دسته‌های ۵ تا ۱۵ فروندی پرواز روی ستون منافقین را جهت حمایت از منافقین شروع کردند و سایت هاگک مستقر شده در بهترین نقطه ممکن (روی ارتفاع چهارم‌له) با هواپیماهایی که قصد پوشش هوایی از منافقین را داشتند درگیر شد این نبرد

سنگین از حدود ۵ صبح تا ۱۰ صبح آنروز طول کشید و در این ۵ ساعت نبرد سرنوشت ساز ۱۸ فروند هواپیمای دشمن سرنگون شد و هواپیماهای اف-۴ پایگاه همدان و اف-۵ های پایگاه دزفول و هلی کوپترهای هوانیروز زیر چتر پوشش سنگین پدافند هوایی آنچه را باید سرمنافقین بیاورند آوردند و کل نیروهای متجاوز منافقین و تجهیزات سنگین آنها را منهدم نمودند.

دشمن بعضی وقتی از حمایت منافقین ناامید گردید از راه منطقه کوری که در استان کردستان رادار همدان داشت به منطقه نفوذ کرد و رادار سوباشی و پایگاه همدان را بمباران کرد متأسفانه رادار سوباشی مورد اصابت قرار گرفت و منهدم گردید و دو شیفت پرسنل عملیات آن به شهادت رسیدند پس از اشغال شهر اسلام آباد توسط منافقین، باقیمانده پرسنل قرارگاه فجر در حال تخلیه هم در نزدیکی اسلام آباد بود توسط منافقین محاصره گردید و پرسنل پشتیبانی قرارگاه توسط منافقین قتل عام گردیدند.

در این عملیات ما تعداد ۲۱ نفر از بهترین پرسنل پدافند هوایی را که سرمایه‌ای ارزشمندی برای پدافند هوایی بودند را در رادار سوباشی از دست دادیم و همچنین تعداد حدود ۳۴ نفر پرسنل مومن و فداکار و جان بر کف آمادارزمی را در مقر قرارگاه فجر در اسلام آباد، گرچه خسارتی سنگین و غیر قابل جبرانی برای پدافند هوایی بود و ما تعداد زیادی از با تجربه ترین و با ارزش ترین افسران عملیات خود را که سرمایه با ارزش برای

پدافند هوایی بودند را از دست دادیم ولی در مقابل آنچه بدست آوردیم و خدمتی که به جمهوری اسلامی و مردم عزیزمان شد ارزش داشت روح تمام آن راد مردان شجاع پدافند هوایی قرین رحمت باد.

در این عملیات غرورآفرین پدافند هوایی از نقطه یا مناطقی دفاع نمی کرد. عملیاتی هم که رزمندگان اسلام بادشمن درگیر شوند وجود نداشت. پدافند هوایی با هواپیماهایی که پوشش ستون منافقین برای رسیدن به کرمانشاه را به عهده داشتند درگیر شد و دین خود را به جمهوری اسلامی ایران ادا نمود و باعث شکست بزرگ برای صدام و منافقین و پیروزی شیرینی برای جمهوری اسلامی ایران شد.